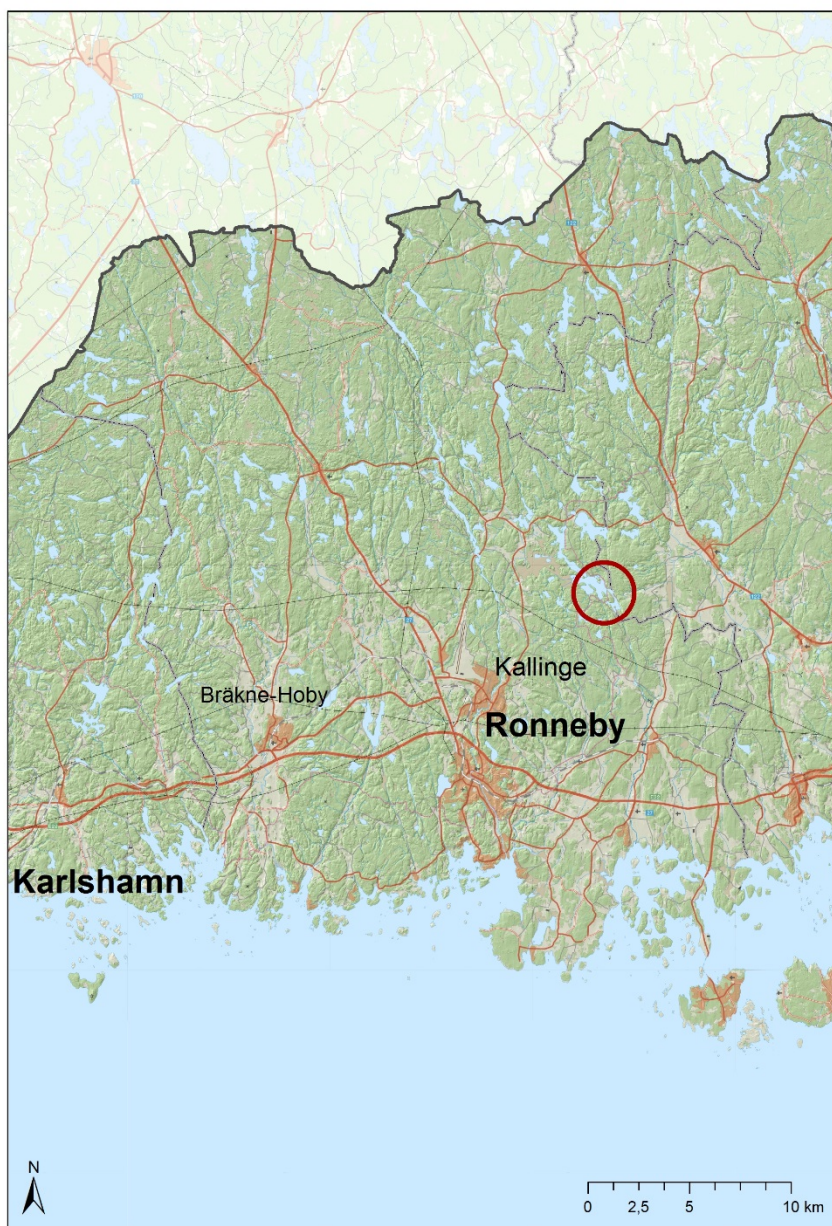

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0410132 Värmansnäs

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shape-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

**LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN**

Ulrika O Widgren

**Bevarandeplan för Natura 2000-området
SE0410132 Värmansnäs**

Kommun: Ronneby

Områdets totala areal: 2,7 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-10-30

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-11-01

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm**Naturtyper och arter som ska bevaras i området:**Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9110 - Näringsfattig bokskog

9190 - Näringsfattig ekskog

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita***Bevarandesyfte**

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området. Värmansnäs bidrar till att uppfylla miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Värmansnäs utgörs av en udde med ädellövskog intill Listersjön. I området växer både ek- och bokskog med lång kontinuitet och här förekommer hotade skalbaggar och kryptogamer. Värmansnäs är skyddat som naturreservat. De prioriterade bevarandevärdena är ekskogen, bokskogen och förekomsten av läderbagge knuten till framförallt äldre ek.

Beskrivning av området

I Listersjöområdet återfinns flera naturreservat och nyckelbiotoper med mycket höga naturvärden. Värmansnäs utgörs av en mindre udde i Listersjön i Ronneby kommun. Området skyddades från början som naturminne till fristad för grävling och för studier av markvegetationens utveckling. Värmansnäs är högst i de centrala delarna och vilar på en berggrund av granodiorit, Tvingsgranit. Enligt folkmun har udden fungerat som djurkyrkogård för vilt. På Petter Geddas karta från 1688 är udden upptagen som "kalfhage", alltså bete för kalvar. Udden som inte är större än knappt tre hektar hyser flera olika naturtyper. Karaktäristiskt för området är inblandningen av gran i bokskogen. Granen stabiliserar ljus- och fuktförhållanden och skapar förutsättning för höga kryptogamvärden knutna till ädellövet. Uddens västra och centrala delar domineras av ädellöv, framförallt ek och bok. Medan den östra sidan har ett påtagligt inslag av gran i olika ålder, även grova träd. En granplantering i 40-50-årsåldern finns i södra delen.

Förekomsten av hotade arter på både bok, ek och gran visar att alla trädslagen har lång kontinuitet i området. Naturvärden är i området knutet till död ved och grova träd av både bok, ek och gran. Vid en mindre inventering av skalbaggar 2004 fann man 24 arter på gran samt 8 arter på bok och ek bland annat rödaxlad lundknäppare, som hittades under barken på gran. Knäpparen utvecklas i gamla lövträd, i Värmansnäs troligen på ek. Inventeringsuppdraget var framförallt knutet till gran, annars är det möjligt att fler insekter återfunnits på ädellövträd. Bland skalbaggar på gran kan nämnas vanlig flatbagge, brokig svampsvartbagge och fläckig tornbagge. Ingen av dem är rödlistad, men vanligare norrut än i Sydsverige. Vanlig flatbagge är nästan helt försvunnen från mellaneuropa och Sydsverige. Länsstyrelsen har vid olika inventeringar hittat spillning av läderbagge i flera grova ekar.

Området hyser även en imponerande mängd naturvårdsintressanta arter av mossor och lavar. Nämnas kan almlav (sårbar), bokvårtlav (nära hotad), havstulpanlav, klippfrullania, klippzonlav (starkt hotad), liten lundlav (nära hotad), liten ädellav (starkt hotad), långflikmossa, platt fjädermossa, rosa lundlav (sårbar) och ädelkronlav (sårbar). Bokvårtlav finns dokumenterad från udden redan 1924. I området finns även svamparna fyrflikig jordstjärna (nära hotad), ekticka (nära hotad), ekskinn (nära hotad), korallticka och rutskinn (nära hotad) noterade. Dessutom växer grenticka (nära hotad), andra fyndet i länet, på en stor ek precis i anslutning till området.

Vad kan påverka negativt

Skogen

- Utebliven föryngring av ädellövträd, vilket innebär risk för kontinuitetsbrott och därmed ett hot mot flera kryptogamer, svampar och insekter.
- Inväxande gran i ekarnas krona.
- Skogsbruk och större avverkningar i anslutning till området. Avverkningar i omedelbar närhet till området kan till exempel påverka ytvattnets flöden och kvalitet, grundvattnets nivåer och kvalitet samt fuktighet och ljusförhållanden i området. Avverkningar kan också innebära minskade spridningsmöjligheter och genutbyte med andra lokaler både vad gäller träd, insekter och kryptogamer.
- Fragmentering, vilket vid avverkning av skogar leder till minskad kontakt mellan områden och brist på genflöde mellan populationer av arter samt kanteffekter i små naturområden.

Läderbagge

-Det främst hotet mot läderbagge är igenväxning. När ekar som tidigare stått i mer öppna miljöer växer igen dör de i förtid på grund av konkurrensen. I Värmansnäs har de grova träden ett stort åtgärdsbehov eftersom området inte hävdas.

- Läderbagge hotas av att glesa bestånd med gamla ädellövträd generellt blir allt mer sällsynta, samt av att bristen på död, grov ved blir vanligare i markerna. Långa avstånd mellan värdefulla livsmiljöer minskar dess spridningsmöjligheter och möjlighet till genutbyte med andra populationer.

-En bruten kontinuitet av jätteträd kan göra att ersättningsträd för arterna att flytta till när den äldre generationens träd dör saknas.

- Då förekomsten av arten är isolerad är det nödvändigt att vid åtgärder eller planering av landskapet runt Natura 2000- området ta hänsyn till läderbaggen för att minska isolering och fragmentering. I landskapet bör gynnas grova träd och efterträdare för att säkra förekomsten på sikt.

Bevarandeåtgärder

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§).

Skydd för området

- Området skyddades som naturminne år 1961, men är sedan 2006 avsatt som naturreservat, med en skötselplan från 2006 och skyddas enligt 7 kap 4-6 och 30 §§ miljöbalken. I reservatsföreskrifterna regleras naturvårdsförvaltningen, allmänhetens rättigheter och skyldigheter samt markägarens och nyttjanderättshavarens förfoganderätt över området och vad denne behöver tåla för intrång. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen.

- Läderbagge är fridlyst enligt 4 § Artskyddsförordningen (2007:845). Det innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga, döda eller störa djur samt ta bort eller skada ägg, rom, larver eller bon. Det är också förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats, vilket innebär att inte bara arten, utan även dess livsmiljö under alla levnadsstadiet är skyddad.

Behov av skötselåtgärder

- De grova träden har ett stort åtgärdsbehov. Området är isolerat, och det skulle behövas åtgärder för att gynna grova träd och efterträdare även utanför området för att säkra förekomsten på sikt.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9110 - Näringsfattig bokskog

Areal: 0,25 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Den näringsfattiga bokskogen i Värmansnäs växer i de små, branta, delvis bergiga slutningarna i väster intill Listersjön. Träskiktet domineras av bok, men här växer även ek och enstaka tall och gran. Flera rödlistade lavar växer på bokarna i backen. Nämnas kan bokvårtlav (nära hotad), havstulpanlav, liten ädellav (starkt hotad), rosa lundlav (sårbar), klippfrullania och platt fjädermossa. Lavbålarna av liten ädellav är mycket fina och tämligen stora. Åtta arter av vedinsekter knutna till bok, är funna i området. Bland annat kan nämnas Ptenidium gressneri (nära hotad) och Euplectus brunneus. Fält- och buskskikt saknas.

Bevarandemål

Målet för arealen näringsfattig bokskog ska vara 0,3 hektar. Bok ska utgöra ett dominerande inslag, men andra ädellövträd som ek kan förekomma. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare till bok och andra ädellövträd. Träskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Gamla träd ska vara allmänt förekommande liksom död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar. Det ska finnas enstaka träd med hackspettsbohål. Gran ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Typiska arter av mossor och lavar såsom bokvårtlav, havstulpanlav, liten ädellav, rosa lundlav, klippfrullania och platt ska förekomma allmänt i området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gott i bokbranten. Föryngring och kontinuitet kan bli svårt att upprätthålla i ett litet område, men i trakten är bevarandetillståndet gott.

9190 - Näringsfattig ekskog

Areal: 1,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Merparten av området utgörs av näringsfattig ekskogen. Den mest karaktäristiska delen återfinns i de högst belägna delarna av udden, men inslaget av senvuxen ek finns i hela området utom i granplanteringen och i de brantaste partierna med bok. Trädskiktet domineras av ek och enstaka buskar av en och med större inslag av gran närmast vattnet. Grova och gamla ekar, viktiga för insekter och lavar, växer framförallt i de högst belägna partierna. Ekarna är senvuxna på den magra marken i hållmarksmiljön.

Vitsippor, ängskovall, enstaka skogsbingel, blåbär, kärleksört och hallon syns i fältskiktet. På ekarna växer bland annat guldlockmossa, rostfläck, liten sönderfallslav (nära hotad), almlav (sårbar), ädelkronlav (sårbar) och fertil gammelgranslav. Jätteträd, och i övrigt vidkroniga eller gamla, senvuxna träd, som tidigare stått öppet bör vid behov försiktigt röjas fram. Området hyser tämligen allmänt med död ved i form av lågor och högstubbar. Spillning av läderbagge har hittats i några ekar.

Bevarandemål

Arealen av näringsfattig ekskog ska vara minst 1,9 hektar. Småskaliga naturliga processer, som till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas föryngring av nya träd som efterträdare av ek och tall. Bok och gran förekommer naturligt i området, men ska heller inte tillåtas ta överhanden. Det ska finnas gamla träd, rikligt med död ved i olika former, inklusive levande träd med döda träddeklar och gamla träd med grov bark, skador, håligheter eller mulm. Gran, buskar och sly ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. I området ska typiska arter av kärlväxter, mossor och lavar och såsom blåbär, ängskovall, klippfrullania, guldlockmossa, platt fjädermossa, rostfläck, almlav och havstulpanlav förekomma, liksom svamparna ekskinn och rutsinn.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet i området bedöms som gott. Föryngring och kontinuitet kan vara svårt att upprätthålla i ett litet område, men i trakten bedöms bevarandetillståndet vara gott. Vidkroniga ekar behöver frihuggas, i syfte att gynna läderbaggens livsmiljö.

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Läderbagge är knuten till äldre ihåliga lövträd med mulm (löst material som till största delen består av nedbruten ved). I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok och andra lövträd. Läderbaggens livsmiljöer utgörs av trädbärande hagmarker, alléer och parker, men ibland även av mer slutna ekdominerade bestånd. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden, och läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet. Läderbaggen förekommer endast i områden med mycket gamla ädellövträd och indikerar genom sin förekomst att miljön är mycket värdefull och att artrikedomen av andra vedlevande skalbaggar är troligen hög. I Blekinge förekommer läderbaggen kustnära i hela länet, med en koncentration av lokaler mellan Ronneby och en bit öster om Karlskrona. Detta område ses som en nationell värdeattrakt för läderbaggen, som är särskilt viktigt att prioritera i arbetet med att bevara arten.

Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande, fastare, döda veden. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska exkrementerna efter hand ansamlas inuti träden. Larvutvecklingen tar i Sverige 3-4 år. Förpuppningen sker under sommaren i en ganska fast kokong i stamhåligheterna. Den fullbildade skalbaggen lever upp till en månad och påträffas i juli och augusti. Ibland kan de ses krypa på stammarna, men oftast uppehåller de sig inne i hålträden.

Läderbagge har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Den längsta dokumenterade sträcka som arten förflyttat sig är i Sverige 500 meter. De flesta förflyttningar som görs är dock korta, 50-100 meter, trots att lämpliga träd finns på längre avstånd. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmönster.

Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att föryngra sig. Läderbaggen är rödlistad som nära hotad och hotas av flera orsaker, bland annat igenväxning och en bruten kontinuitet av jätteträd.

Vid Värmansnäs har spillning av läderbagge hittats i tre träd under 2000-talet. 1998 observerades även ett levande exemplar. 2016 eftersöktes arten med hjälp av feromon- och fallfällor, men utan att den påträffades.

Bevarandemål

Läderbagge ska förekomma i området. Näringsfattig ekskog, som är läderbaggens livsmiljö, ska bibehållas i gynnsamt tillstånd enligt de bevarandemål som är formulerade för denna.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för läderbagge bedöms som ordinärt eller minskande. De grova träden har ett stort åtgärdsbehov eftersom området inte hävdas. Området är isolerat och för att säkra förekomsten på sikt behövs åtgärder för att gynna grova träd och efterträdare även utanför området.

Dokumentation

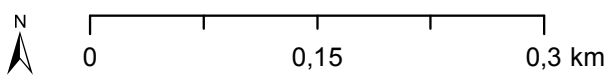
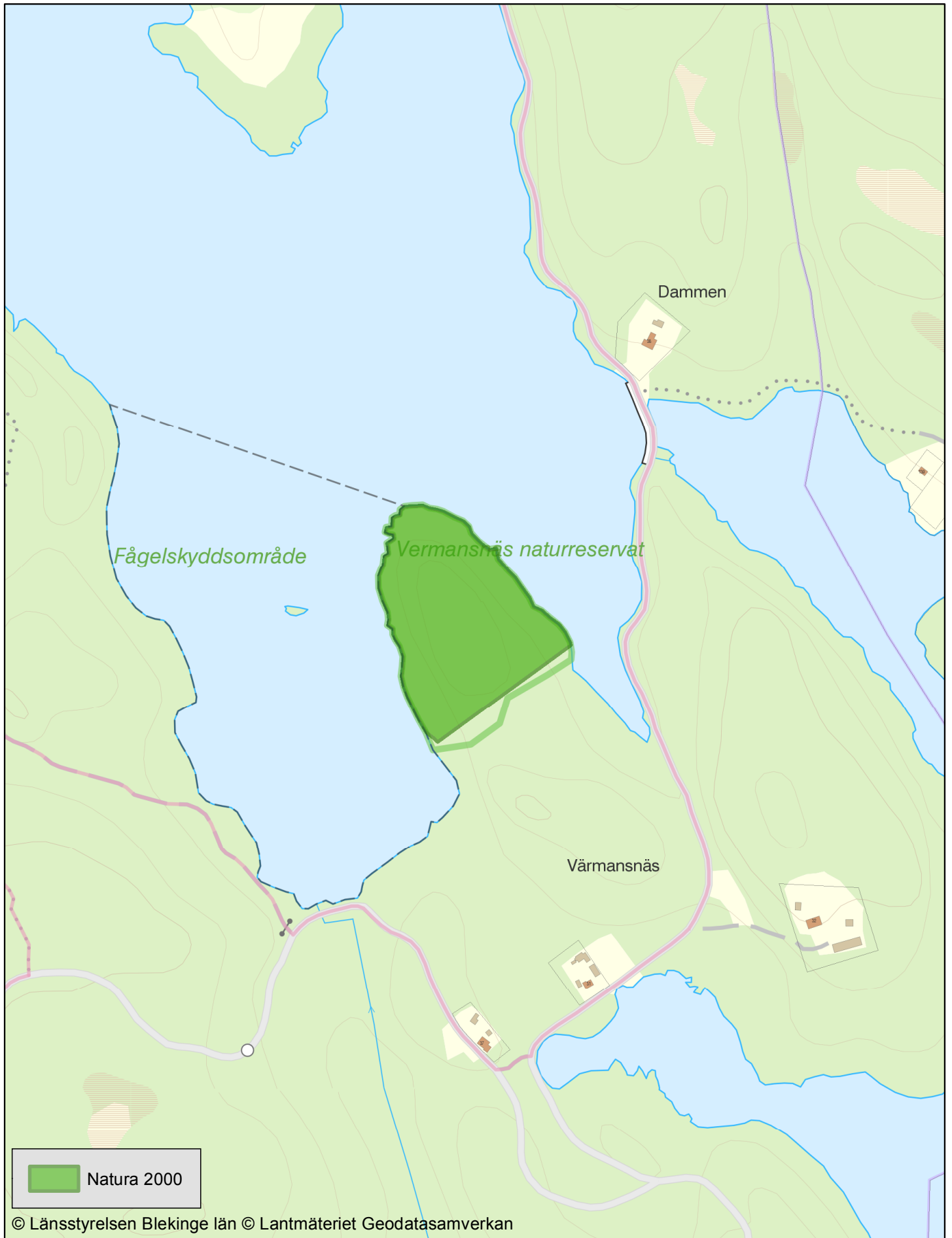
- Andersson R. 2004. Inventering av vedinsekter i Vermansnäs naturreservat. Opublicerat material.
- ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.
- Artportalen, www.artportalen.se (uttag 2017-03-17).
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2003. Basinventering av skog i skyddade områden, typiska och egna indikatorarter. Skog PC. Opublicerat material.
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2006. Reservatsbeslut och skötselplan för naturreservatet Värmansnäs.
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för de svenska arterna i habitatdirektivets bilaga 2. Dnr NV-01162-10.
- Naturvårdsverket. 2012. Vägledning för de svenska naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1. Dnr NV-04493-11.
- Trädportalen, www.tradportalen.se (uttag 2017).

Bilagor

Bilaga 1. Områdeskarta.

Natura 2000 - SE0410132 Värmanån

Kartskala 1:5 000